

Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous

Osa II
Elinkaarivaikutukset: Suomi, Irak ja Somalia

Tiivistelmä

Samuli Salminen

1. Elinkaarivaikutukset kertovat, mikä on maahanmuuttajan lopullinen saldo Suomen julkiselle taloudelle koko hänen elinkaarensa yli.

Julkisen talouden nettovaikutukset muodostuvat julkisen talouden tulojen ja menojen välisenä erotuksena. Toisin sanoen yhden henkilön nettovaikutus saadaan vähentämällä henkilön maksamista veroista ja veronluonteisista maksuista tämän henkilön saamat tulonsiirrot, henkilön saamien julkisten palveluiden menot sekä mahdolliset oikeusmenot. Henkilön julkisen talouden nettovaikutukset kertovat näin, mitä henkilöstä jää "viivan alle" suomalaisen veronmaksajan kannalta.

Tämän tutkimusprojektin I osassa laskettiin jo *toteutuneet* julkisen talouden nettovaikutukset 10 suurimmalle maahanmuuttajaryhmälle sekä vertailun vuoksi Suomessa syntyneelle kantaväestölle. Nettovaikutukset laskettiin Tilastokeskuksen, THL:n ja Maahanmuuttoviraston toimittamien viranomaisrekisteritietojen perusteella. Ne sisälsivät tiedot lähes kaikista maksetuista veroista ja veronluonteisista maksuista, saaduista tulonsiirroista, saaduista julkisista palveluista sekä rikostuomioista, yms. vuosilta 1995–2011. Myös yritystoiminnasta maksetut verot sisältyivät mukaan, mikäli verot kuuluvat henkilöverotuksen piiriin.

Tässä tutkimusprojektin II osassa julkisen talouden vaikutukset lasketaan *kokonaisten elinkaarien yli*: kantaväestölle syntymästä kuolemaan, maahanmuuttajille Suomeen muutosta kuolemaan (mahdolliset poismuutot Suomesta otetaan huomioon). Nämä elinkaarivaikutukset kertovat siten, mikä on maahanmuuttajan lopullinen saldo Suomen julkiselle taloudelle koko hänen elinkaarensa yli. Tutkimusaineistoa täydennettiin tässä tutkimusprojektin II osassa vuosia 2012–2014 koskevilla rekisteritiedoilla. Mukaan saatiin myös rekisteritiedot maahanmuuttajien lapsista eli "2. sukupolven maahanmuuttajista" 22-vuotiaina.

2. Elinkaarivaikutukset Irakissa ja Somaliassa syntyneille maahanmuuttajille.

Elinkaarivaikutusten laskeminen Irakissa ja Somaliassa syntyneille maahanmuuttajille on erityisen tärkeä aihe, koska nämä kaksi ryhmää muodostavat kaksi suurinta humanitaarisen maahanmuuton ryhmää Suomessa. Somaliasta ja Irakista muutetaan Suomeen turvapaikanhakijoina, kiintiöpakolaisina tai heidän perheenjäseninä.

Nämä kaksi maahanmuuttajaryhmää muodostivat myös suurimman (Irak) ja kolmanneksi suurimman (Somalia) ryhmän vuoden 2015 niin kutsutussa *pakolaiskriisissä*, jolloin Suomeen tuli 32 000 turvapaikanhakijaa yhden vuoden aikana.

3. Laajin turvapaikanhakijoiden elinkaarivaikutuksia käsittelevä tutkimus Euroopassa.

Ennen tätä tutkimusta Suomessa ei ole koskaan aiemmin laadittu turvapaikanhakijoita ja heidän perheenjäseniään koskevia, viranomaisrekistereihin perustuvia elinkaarivaikutusten laskelmia. Myös eurooppalaisessa mittakaavassa tällaiset tutkimukset ovat harvinaisia. Tämän tutkimuksen tekijän mukaan nyt laadittu Suomen Perustan tutkimus on laajin Euroopassa tehty turvapaikanhakijoiden elinkaarivaikutuksia käsittelevä tutkimus. Laajuudella viitataan tässä niin käytetyn rekisteriperustaisen tutkimusaineiston laajuuteen, esimerkiksi eläkkeisiin liittyvien vaikutusten mallintamisen perusteellisuuteen, poismuuttojen huomioon ottamiseen sekä maahanmuuttajien lasten vaikutusten sisällyttämiseen vaikutuslaskelmiin.

4. Elinkaarivaikutusten tulokset Irakissa ja Somaliassa syntyneille maahanmuuttajille.

Elinkaarivaikutukset ovat ennusteita, joihin sisältyviä epävarmuuksia kuvataan todennäköisyysjakaumilla. Ennusteiden todennäköisyysjakaumat on laadittu sen perusteella, mitä Irakissa ja Somaliassa syntyneistä maahanmuuttajista tiedetään viranomaisrekisteritietojen perusteella.

Taulukossa 1 on esitetty elinkaarivaikutusten tulokset 20–24-vuotiaana Suomeen muuttaville Irakissa ja Somaliassa syntyneille. Taulukossa tulokset on esitetty sekä ilman maahanmuuttajien lasten vaikutuksia (vasemmanpuoleiset sarakkeet) että lasten vaikutukset mukaan lukien (oikeanpuoleiset sarakkeet). Ennusteet on laskettu niin, että Suomessa syntyneen kantaväestön odotusarvo on tasan 0 euroa.

Taulukko 1: *Elinkaarivaikutukset 20–24-vuotiaana Suomeen muuttaville Irakissa ja Somaliassa syntyneille. Verrokkina Suomessa syntyvät kantaväestön henkilöt, joiden ennusteiden keskiarvo on nolla euroa. Elinkaarivaikutusten ennusteiden keskiarvot (odotusarvot) sekä keskihajonnat. Luvut ovat euroa per henkilö vuoden 2015 euroissa.*

Syntymävaltio	Ilman lasten vaikutuksia:		Lasten vaikutukset mukana:	
	Keskiarvo (€)	(Keskihajonta (€))	Keskiarvo (€)	(Keskihajonta (€))
Irak	-690 000	(623 000)	-844 000	(1 227 000)
Somalia	-951 000	(801 000)	-1 343 000	(1 769 000)
<i>Suomi</i>	0	(898 000)	–	(–)

Esimerkiksi Somaliassa syntyneiden maahanmuuttajien elinkaarivaikutusten ennusteiden keskiarvo (odotusarvo) on -951 000 euroa per henkilö ilman lasten vaikutuksia. Keskiarvo on puolestaan -1 343 000 euroa, kun lasten vaikutukset huomioidaan. Keskihajonnat ovat elinkaariennusteiden todennäköisyysjakaumien keskihajontoja, ja ne kuvaavat yksittäisiin ennusteisiin liittyvien epävarmuuksien suuruutta.

Suomessa syntynyttä kantaväestöä koskevissa ennusteissa ovat mukana lapsuudesta aiheutuvat julkisen talouden menot 0–19-vuotiaana, joita ei ole mukana Somaliaa ja Irakia koskevissa luvuissa.

"Pakolaiskriisin" jälkeisenä vuonna 2016 valtion budjetissa varattiin yhteensä noin 750 miljoonaa euroa pakolaisten vastaanottamiseen (620 Me) ja kotouttamiseen (134 Me). Nämä ovat ainoita lukuja valtion budjetissa, jotka on eritelty suoraan maahanmuuttoon – mutta ne koskevat vain muutamaa ensimmäistä maassaolovuotta. Valtion budjettitietojen avulla laskettu elinkaariennusteissa käytetty arvio kaikista vastaanotto- ja kotouttamismenoista ensimmäisten maahanmuuttovuosien aikana on 50 000 e/henkilö. Kun verrataan tätä summaa taulukon 1 odotusarvoihin, niin voidaan päätellä että:

Valtion budjetista löytyvät maahanmuuton menot muodostavat vain noin 4–6 %:ia koko elinkaaren yli karttuvasta keskimääräisestä negatiivisesta nettovaikutuksesta.

5. Suomessa kasvaneilla 2. sukupolven maahanmuuttajilla syrjäytyneisyys on 6–8-kertaista kantaväestön nuoriin aikuisiin verrattuna.

Maahanmuuttajien lasten elinkaarivaikutukset perustuvat siihen, mitä heistä tiedetään 22-vuotiaana verrattuna samanikäiseen kantaväestöön. Taulukossa 2 on esitetty syrjäytyneiden ja toimeentulotukea 22-vuotiaana saaneiden osuudet niille maahanmuuttajien lapsille, jotka ovat joko syntyneet Suomessa tai muuttaneet Suomeen alle 8-vuotiaana. Vaikka nämä 2. sukupolven maahanmuuttajat ovat kasvaneet ja käyneet koko peruskoulun Suomessa, silti syrjäytyneiden osuudet näissä maahanmuuttajaryhmissä ovat 22-vuotiaana 6–8-kertaisia verrattuna kantaväestöön.

Taulukko 2: *Maahanmuuttajien Suomessa syntyneet tai alle 8-vuotiaana Suomeen muuttaneet lapset. Syrjäytyneiden ja toimeentulotuen saajien osuudet (%) 22-vuotiaana. Verrokkina Suomessa syntyneen kantaväestön 22-vuotiaat. Lähde: Tilastokeskus (rekisteriaineistot).*

	Irak	Somalia	Suomi
Syrjäytyneiden osuus (%)	24	34	4
Toimeentulotukea saaneiden osuus (%)	50	49	11

6. Johtopäätökset tuloksista: Julkisen talouden kannalta Irakissa ja Somaliassa syntyneitä uusia maahanmuuttajia ei kannata ottaa Suomeen lainkaan.

Taloustieteen ja tilastotieteen parissa on kehitetty niin kutsuttu *päätöksentekoteoria* (engl. *decision theory, decision analysis*), jossa tavoitteena on maksimoida päätöksentekijän hyöty valintatilanteessa, joka sisältää epävarmuuksia. Julkisen talouden kannalta tämä tarkoittaa sitä, että uusia maahanmuuttajia ei kannata valita Suomeen muuttaviksi, mikäli heidän elinkaarivaikutuksensa euromääräiset, nykyarvoon diskontattujen ennusteiden odotusarvot – eli keskiarvoennusteet – jäävät negatiivisiksi.

Johtopäätös nykyarvoon diskontatuista elinkaariennusteista: Julkisen talouden kannalta Suomeen ei kannata valita muuttavaksi yhtään Somaliassa ja Irakissa syntynyttä.

Tämä johtopäätös on seurausta siitä, että tutkimuksessa Irakissa ja Somaliassa syntyneiden *kaikkien* nykyarvoon diskontattujen elinkaariennusteiden odotusarvot ovat euromäärältään negatiivisia – olkoon tulokset eritelty sitten sukupuolen, maahanmuuttoajan tai muuttovuoden koulutuksen ja työllisyyden mukaan. Käytännössä tulokset tarkoittavat sitä, että julkisen talouden kannalta Suomen ei kannata vastanottaa turvapaikanhakijoita eikä kiintiöpakolaisia lainkaan (Irakista ja Somaliasta).

Johtopäätös ei muutu pelkän epävarmuuden lisäämisellä. Esitetty johtopäätös muuttuisi vain, mikäli olisi käytettävissä sellaista laajan rekisteriperusteisen tutkimusaineiston ulkopuolista informaatiota, joka osoittaisi, että elinkaarivaikutusten odotusarvot muuttuisivat satoja tuhansia euroja positiivisemmiksi. On tärkeää huomata, että pelkkä tulevaisuuteen liittyvien epävarmuuksien lisääminen elinkaarivaikutusten ennustejakaumiin ei muuta esitettyä johtopäätöstä, kuten varsinaisessa tutkimustekstissä esitetään.

7. Syyt, joiden vuoksi esitetyt elinkaariennusteet ovat uskottavia ja realistisia.

Esitetyt elinkaariennusteet ovat uskottavia ja realistisia ennen kaikkea siksi, että ne perustuvat lähes täysin viranomaisrekistereistä (Tilastokeskus, THL) saatuun tutkimusaineistoon. Aineisto sisältää henkilövuositason tiedot esimerkiksi lähes kaikista maksetuista veroista ja veronluonteisista maksuista, saaduista tulonsiirroista, saaduista julkisista palveluista sekä rikostuomioista, yms. vuosilta 1995–2011/2014.

Elinkaarivaikutukset muodostetaan komponenteista, joita ovat mm. maassaoloaika, työkäisten nettovaikutukset ja palkkasummat. Tähän on listattu, miksi näiden komponenttien ennusteet – ja siten elinkaari-vaikutusten ennusteet – ovat uskottavia ja realistisia:

1. Maassaoloaika eli mahdolliset poismuutot ja paluumuutot otetaan huomioon elinkaariennusteissa.
2. Nuorten ja työkäisten 16–62-vuotiaiden nettovaikutusten ennusteet vastaavat viranomaisrekistereistä saatuja tietoja nettovaikutuksista. **Erityisesti maassaoloaikaan, ikään, maahanmuuttovuoteen ja sukupuoleen liittyvät vaikutukset on huomioitu maahanmuuttajien osalta.**
3. Ennustetut Suomessa syntyneelle kantaväestölle maksettavat työeläkkeet, kansaneläkkeet ja takuueläkkeet vastaavat Eläketurvakeskuksen (2016) vastaavia pitkän aikavälin ennusteita. Nämä perustuvat puolestaan palkkasummaennusteisiin, jotka myös vastaavat viranomaisrekistereistä saatavia tietoja. **Erityisesti maassaoloaikaan, ikään, maahanmuuttovuoteen ja sukupuoleen liittyvät vaikutukset on huomioitu Somaliassa ja Irakissa syntyneiden osalta.**
4. Muiden parametrien, kuten diskonttauskerroimien ja palkkojen reaalisen kehityksen, ennusteet perustuvat niitä koskeviin havaintoaineistoihin. Myös näiden parametrien ennusteet ovat todennäköisyysjakaumia, joihin on sisällytetty paljon tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia.
5. Maahanmuuttajien lasten elinkaarivaikutusten osalta lähes samankaltaisiin tuloksiin päästään, mikäli ne laskettaisiin vaihtoehtoisesti käyttämällä THL:n (2018) laatimia minimiarvioita syrjäytyneiden negatiivisista elinkaarivaikutuksista.
6. Alle 15-vuotiaiden ja yli 62-vuotiaiden muut kuin eläkkeisiin liittyvien vaikutusten keskiarvot on poimittu suomalaisista tutkimuksista ja tilastoista.

8. Puuttuvat nettovaikutukset tekisivät Irakissa ja Somaliassa syntyneiden elinkaarivaikutusta vieläkin negatiivisempia verrattuna kantaväestöön. Laajasta lähderekisteriaineistojen kattavuudesta huolimatta elinkaarivaikutuksista jäävät puuttumaan esimerkiksi seuraavat julkisen talouden vaikutukset:

- Vanhuusiän julkisten palveluiden asiakasmaksut.
- Osa vastaanotto- ja kotouttamismenoista sekä mahdolliset muut maahanmuuttoon liittyvät valtion ja kuntien määrärahat.
- Maahanmuuttajien terveys- ja sosiaalipalveluiden yksikkökustannukset jopa kaksinkertaiset verrattuna kantaväestöön johtuen tulkauksesta sekä muista vastaavista tekijöistä.

Mikäli nämä vaikutukset sisältyisivät elinkaarivaikutusennusteisiin, Irakissa ja Somaliassa syntyneiden tulokset olisivat vieläkin negatiivisempia verrattuna Suomessa syntyneeseen kantaväestöön.

Viittauksia tutkimusprojektin I osaan (*Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot*) ja asiantuntijalausuntoja:

I Helsingin Sanomat 24.3.2017: "Turvapaikanhakijat eivät työllisty – etenkin Irakista ja Somaliasta tulevien työllisyys on hyvin heikko":

"Tarkin arvio tähän mennessä toteutuneista [pakolaiskriisin] kustannuksista tulee perussuomalaisen Suomen Perusta -ajatushautomon Samuli Salmiselta. [. . .]". Matti Sarvimäki, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

II Matti Sarvimäki (VATT): "Labor Market Integration of Refugees in Finland", Valtion taloudellinen tutkimuskeskus 2017:

"Salminen (2015) presents a detailed comparison of the social benefits and the use of public services among immigrants living in Finland by country of birth." (s. 2).

III Nordic Economic Policy Review 2017 – Labour Market Integration in the Nordic Countries. Matti Sarvimäki: "Labor Market Integration of Refugees in Finland":

"Salminen (2015) presents a detailed comparison of the social benefits and the use of public services among immigrants living in Finland by country of birth." (s. 93).

IV Jere Päivinen (STM): "MITÄ TIEDÄMME MAAHANMUUTON TALOUDELLISISTA VAIKUTUKSISTA? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta", Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) 2017:

"Selvityksessä käytetyissä tutkimuksissa ei ollut tietoa maahanmuuton syystä. Taustamaittaisesta tarkastelusta (Salminen 2015) voidaan kuitenkin päätellä, että negatiivisimmat julkistaloudelliset vaikutukset henkeä kohden syntyvät humanitaarisesta muutosta ja positiivisimmat työperäisestä muutosta." (s. 60).

V Tutkija Samuli Salminen on antanut asiantuntijalausunnon maahanmuuton julkisen talouden vaikutuksista eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnalle 15.10. 2015.

VI Tutkija Samuli Salminen on antanut asiantuntijalausunnon maahanmuuton julkisen talouden vaikutuksista Unkarin valtionvarainministeriön virkamiehille 2.12.2015.

Lisätietoja tutkimusprojektista: <https://www.suomenperusta.fi/tutkimus/>